



Till: u.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: u.registrator@regeringskansliet.se

Rymdstyrelsens remissvar angående delredovisning av regeringsuppdraget att främja ansvarsfull internationalisering vid utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbeten (Rapport 2024:1 från UHR, VR och Vinnova)

Rymdstyrelsen har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad delredovisning och lämnar härmed följande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Delrapporten ger en god överblick av området ansvarsfull internationalisering, i hela sin bredd. Många aspekter på internationella samarbeten inom utbildning, forskning och innovation tas upp i delrapporten och utgör en god grund för skilda aktörers egna övervägande kring dessa frågor. Förslaget på nationellt system med nationell policy, vägledande nationella riktlinjer och en myndighetsspecifik nivå är sunt och en god grund för ansvarsfördelning och att rätt beslut fattas på rätt nivå. Rapporten tar upp målkonflikter på ett balanserat och bra sätt, t.ex. avseende akademisk frihet kontra säkerhetsaspekter. Rymdstyrelsen stödjer också grundprinciperna i rapporten avseende synen att internationellt samarbete inom utbildning, forskning och innovation i grunden är av godo och till gagn för Sverige och att det är viktigt att det inte införs ett alltför strikt regelverk som gör att det upplevs som alltför krångligt att bedriva internationellt samarbete. Rymdstyrelsen anser att delområdet innovations- och forskningssäkerhet kräver mer långtgående åtgärder än vad som föreslås i delrapporten.

Bredd – Ansvarsfull internationalisering kontra säkerhet

På sidorna 28–29 tar delrapporten upp en viktig distinktion mellan det breda området ”ansvarsfull internationalisering” och det betydligt smalare området ”säkerhet”. Rymdstyrelsen anser det viktigt att tydligt särskilja dessa två aspekter, som kräver två helt olika angreppssätt.

För det breda perspektivet ansvarsfull internationalisering är det främst av betydelse att ta fram bra verktyg som kan användas av aktörer på alla nivåer. Här



är det viktigt att åstadkomma en kulturförändring i alla berörda organisationer. Mycket av textmaterialet och förslagen i delrapporten är väl ägnat åt att hjälpa till att åstadkomma detta. Rymdstyrelsen anser det viktigt att undvika en alltför regelbaserad styrning som appliceras på hela bredden av ansvarsfull internationalisering, eftersom detta kan leda till en onödig byråkratisering av stora delar av forskningsverksamheten i Sverige och hämma många viktiga internationella samarbeten.

Vad gäller det smalare området innovations- och forskningssäkerhet krävs betydligt striktare krav och regler, samt ett statligt system som hjälper berörda organisationer att agera mycket mer resolut än idag. På detta område anser Rymdstyrelsen att det inte är tillräckligt med delrapportens förslag på riktlinjer och stödstruktur, utan det kan krävas mer bindande reglering och utveckling av myndighetsinstruktioner som ger rätt mandat och krav på berörda organisationer.

Specifika synpunkter avseende statlig forskningsfinansiering

De statliga forskningsfinansiärerna, inklusive Rymdstyrelsen, har väl upparbetade, ändamålsenliga och effektiva processer för utlysningar, forskares/lärosätens ansökningar, utvärdering av ansökningar, bidragsbeslut samt rapportering kring forskningsstöd. Det är av stor vikt att detta system inte påläggs vittgående extra administrativa pålagor som inte ökar forskningssäkerheten.

Huvuddelen av de ansökningar som inkommer till de statliga forskningsfinansiärerna torde behandla forskningsfält som ligger långt från militärt och säkerhetspolitiskt känsliga områden. Inför projektstart kan lärosäten och forskargrupper på bredden ha god nytta av innehållet i delrapporteringen från UHR, VR och Vinnova. Det är dock angeläget att det inte på bred front införs omfattande krav på forskarnas ansökningar och finansiärernas prioriteringsprocess avseende ansvarsfull internationalisering. Det riskerar att leda till en onödig byråkratisering av processen. I värsta fall kan det bli kontraproduktivt för Sverige ur militär och säkerhetspolitisk synvinkel.

En central del av de statliga forskningsfinansiärernas process utgörs av granskning och utvärdering av ansökningar utförd av utländska eller svenska experter (forskare), följt av prioritering inom beredningsgrupper/kommittéer bestående av forskare. Dessa forskare är vanligen experter inom smala forskningsområden och fokuserade på bedömning av ansökningar baserat på vetenskaplig excellens, tillämpningspotential, de sökandes kompetens att utföra föreslagna projekt, realism i projektplaner, etc. De har normalt ingen kompetens avseende militära



och säkerhetspolitiska aspekter på ansökningar. Rymdstyrelsens erfarenhet är att processer där de externa forskarna tvingas utvärdera helt andra aspekter på ansökningar, utanför deras kompetensområde, lätt leder till att ansökningar där sådant skyltas blir stigmatiserade och har sämre möjlighet att få högsta betyg. Forskning med militära tillämpningar riskerar att bli bortprioriterade i en sådan process. Detta skulle således kunna leda till försvagad svensk utveckling av militärt viktig forskning och en försvagning av Sveriges framtida möjlighet att utveckla den egna försvarsindustrin.

Rymdstyrelsen förordar istället en tvåstegsmodell för forskningsfinansiärerna. Det första steget bör utföras på samma sätt som idag, med en prioritering av inkomna ansökningar baserat främst på vetenskaplig bedömning. För tillämpliga utlysningar bör sedan finansiärernas kanslier som steg 2 utföra en gallring av föreslagna forskningsbidrag avseende problem ur militär och säkerhetspolitisk synvinkel. Här finns sannolikt behov att bredda kompetensen i personalstaben och att i vissa fall ta in hjälp från statliga myndigheter med rätt kompetens för bedömningar av detta slag. I vissa fall kan avslag bli följden. Vanligare bör vara att frågetecken kring de internationella aspekterna av en ansökan resulterar i specifika bidragsvillkor att uppfylla, extra rapportering kring internationella aspekter eller direkta avtal med lärosätet angående deras ansvar att värna Sveriges säkerhetspolitiska intressen i forskningsprojektet.

I detta ärende har generaldirektören beslutat efter föredragning av Per Magnusson och diskussion vid internt beredningsmöte 2024-08-26.

För Rymdstyrelsens räkning,

Christer Nilsson
Ställföreträdande generaldirektör

Per Magnusson
Forskningshandläggare